

Barne- og familiedepartementet

Deres referanse: 21/21

2021-04-30

Høring NOU 2020:14 – Ny barnelov

1. Innledning

Norsk Presseforbund er paraplyorganisasjon for frie redaktørstyrte medier, herunder redaktører, journalister og utgivere, som følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten. Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere, herunder ledere og frilansere, som har journalistikk som yrke. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier.

Vi vil konsentrere oss om forslaget om å innføre en generell personvernrettslig myndighetsalder på 13 år.

2. Behovet for lovendring

Spørsmålet om hvor grensen går for barns¹ selvbestemmelsesrett og samtykkekompetanse er et stadig tilbakevendende problem for norske redaksjoner, på minst to måter.

Utgangspunktet er at regelverket, eller mangel på sådan, skaper stor usikkerhet med hensyn til når det er nødvendig å innhente samtykke fra foreldre/foresatte og når barnet selv kan gi slikt samtykke. Usikkerheten gjelder primært de juridiske grensene.

Den usikkerheten som skapes med hensyn til de juridiske reglene smitter imidlertid over også på de etiske vurderingene. Som de fleste vil være kjent med er de etiske grensene og det etiske regelverket strengere enn de juridiske rammene, naturlig nok. Når redaksjonene, ofte på grunn av manglende rettsklarhet, går lengre enn det som er nødvendig i å innhente samtykke fra foreldre/foresatte, innebærer det i realiteten også en flytting av de etiske grensene, slik at den journalistiske praksis blir strengere og mer forsiktig enn hva som er nødvendig og sågar fornuftig.

---

¹ For ordens skyld; med «barn» mener vi her alle som ikke har fylt 18 år.

Det finnes eksempler på store redaksjoner som i lang tid har praktisert en helt firkantet regel om at alle tilfeller hvor man skal avbilde eller intervjuer og/eller avbilde personer under 18 år, så må det innhentes samtykke fra foreldre/foresatte. Dette vil i mange sammenhenger fremstå som svært problematisk og tidvis svært underlig. At en 14-åring ikke selv skal kunne velge om han eller hun vil la seg intervjuer etter et skirenn eller si noe om hvordan livet på fritidsklubben arter seg, fremstår som underlig. Mer problematisk likevel er det jo om «kravet» til samtykke gjør at foreldre stanser meningsytringer de ikke liker, fra barn opp til og med 17 år.

Den andre store utfordringen ved dagens uklare rettstilstand er at journalister og redaktører i mange sammenhenger møter restriksjoner som er tvilsomme. Særlig i skoleverket, helt opp til videregående skole og i deler av idretts- og kulturlivet ser vi stadig eksempler på at lærere, rektorer, trenere og andre voksne/foresatte som mener å være den som kan gi «fullmakt» til at en journalist kan få snakke med en 16-åring og eventuelt ta bile av vedkommende til en journalistisk sak. Dette er problematisk på minst to måter. For det første fører til helt urimelige og trolig rettsstridige restriksjoner på barn og unges muligheter til å ytre seg og til å la seg intervjuer om ulike forhold knyttet til eget liv. For det andre legger det helt urimelige begrensninger på muligheten til å drive helt normal journalistisk virksomhet.

Vi har altså eksempler på at selv redaksjoner som, med henvisning til sine egne interne etiske regler, aldri ville *publisert* intervjuer eller bilder med barn uten først å ha fått samtykke fra foreldre/foresatte, ikke engang får anledning til å snakke med barnet eller ta bilder, altså samle inn det journalistiske materialet. Det er det vi i mediene gjerne kaller «sensur ved kilden».

En ekstra dimensjon ved samtykkeutfordringene er at mange barn har skilte foreldre, med delt foreldreansvar. Det innebærer at det må innhentes to samtykker. Dersom foreldrene ikke er godt koordinert eller stemningen ikke er den beste, vil et samtykke fra den ene ofte følges av nektelse av samtykke fra den som ikke har vært tettest på saken.

For ordens skyld presiserer vi at en lovendring i tråd med det som foreslås nå ikke uten videre vil få konsekvenser for redaksjonenes rammeverk. Det felles etiske regeleverket, Vær Varsom-plakaten, vil være det samme. Plakaten har et eget punkt om særlige hensyn ved omtale av barn. Vi kommer tilbake til det nedenfor.

3. Forslaget til lovregulering

Det heter i forslaget til § 6-7, andre ledd i den nye loven:

«Eit barn som har fylt 13 år, vel sjølv om det skal samtykkje til deling av personopplysningar. Dersom det gjeld personopplysningar av eit av dei slaga som er nemnde i personvernforordningen artikkel 9 og 10, må barnet ha fylt 18 år for å kunne samtykkje sjølv.»

Vi støtter dette forslaget. Det vil gi en tydelig personvernsrettslig myndighetsalder, på et – etter vårt syn – fornuftig nivå. Utvalget skriver om dette, på side 361 i utredningen:

«Utvalget mener imidlertid at barn som har fylt 13 år, må formodes å kunne ta beslutninger selv om personopplysninger. En 13-årsgrenseskaper også best harmoni med grensen i personopplysningsloven på 13 år for informasjonssamfunnstjenester: Det vil være ulogisk om barn skal kunne ta alle beslutninger om deling på sosiale plattformer mv. selv, mens det ikke kan dele personopplysninger utenfor sosiale medier uten foreldrenes samtykke fra samme alder. Ideelt sett ville utvalget satt aldersgrensen til 12 år for å skape harmoni med det utvalget foreslår om samtykke til inn- og utmelding i organisasjoner, og det utvalget peker på om religiøs myndighetsalder, men 13-årsgrensen i personopplysningsloven er satt så lavt som forordningen som loven bygger på, tillater, og utvalget velger dermed å harmonisere disse bestemmelsene.»

Det kan nok problematiseres hvorvidt 13 år er riktig alder eller ikke, men det blir uansett umulig å finne et fasitsvar på dette. Det kan også stilles spørsmål ved hvordan regelen skal forstås, det vil si hvordan den skal tolkes antitetisk. Betyr en regel om en myndighetsalder på 13 år på dette området at barnet er helt prisgitt foresattes syn dersom det er under 13 år, helt uavhengig av hva slags opplysninger det er snakk om? Hva blir konsekvensene for dem som eventuelt publiserer personopplysninger, typisk bilde fra et barneskirenn, med barnets samtykke, og i den gode tro at barnet er fylt 13 år?

Slik vi leser og forstår lovforslaget, så er regelens funksjon primært å beskytte barnets legitime selvbestemmelse mot inngrep fra foreldre/foresatte, i de tilfellene hvor barnet er 13 år eller eldre. For øvrig vil spørsmål om samtykkekompetanse måtte vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

Selv om samtykkekompetansen ligger til foresatte, må man uansett respektere både retten til privatliv og retten til å ytre seg. Vi mener NOU 2019:10 «Åpenhet i grenseland» kapittel 6.3 i denne sammenhengen har vurderinger som er godt rettslig forankret knyttet til gradvis mer med- og selvbestemmelsesrett.

4. Medienes praksis med hensyn til publisering av opplysninger og bilder

For å komplettere bildet av de redaktørstyrte, journalistiske medienes forhold til de spørsmål som lovforslaget reiser, tar vi med noen poenger knyttet til det etiske regelverket som disse mediene forholder seg til.

I Vær Varsom-plakatens (VVP) punkt 4.8 heter det:

«Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet. Dette gjelder også når foresatte har gitt sitt samtykke til eksponering. Barns identitet skal som hovedregel ikke røpes i familietvister, barnevernssaker eller rettsaker.»

Pressens Faglige Utvalg (PFU) som har ansvaret for å behandle klager med påstander om brudd på Vær Varsom-plakaten har de siste årene skjerpet kravene som oppstilles i dette punktet. Som det fremgår skal mediene også ta hensyn til mulige konsekvenser for barn, også i de tilfellene hvor foresatte har gitt sitt samtykke til eksponering.

PFU-statistikken indikerer imidlertid at de mediene som er omfattet av PFU-systemet gjennomgående er flinke til å ta de nødvendige hensyn til barn, og så i vanskelige saker. De siste tre årene har det vært henholdsvis to, seks og fire «fellelser» (enten kritikk eller brudd) på punkt 4.8.

I og med at det er aldersgrenser og selvbestemmelse som er tema for vår høringsuttalelse, finner vi det ellers naturlig å nevne at klage til PFU i utgangspunktet krever samtykke fra direkte berørt part. [PFUs vedtekter](#) slår fast at det ved klage på omtale av barn under 15 år kreves det samtykke fra foresatte. Ved klage på omtale av barn over 15 år kreves det at barnet selv klager, eller eventuelt gir sitt samtykke. Ingen kan altså klage på vegne av barn over 15 år, uten at barnet selv ønsker det.

Det er ingen grunn til å tro at de enkelte medienes *etiske* vurderinger vil bli annerledes dersom lovforslaget skulle bli vedtatt. Det er heller ingen grunn til å tro at PFU vil endre sin linje når det gjelder tolkningen av punkt 4.8 i VVP. Derimot vil en avklaring som foreslått gi redaksjonene et mye tydeligere *juridisk* grunnlag for å kunne foreta helt legitim innsamling av journalistisk materiale og – i mange sammenhenger – for enklere å kunne foreta publisistiske valg. Derfor bør forslaget vedtas.

Med vennlig hilsen

for Norsk Presseforbund

Elin Floberghagen
generalsekretær

Norsk Journalistlag

Dag Idar Tryggestad
leder

Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær